

Tamara Damjanović po motivih filma

Popolni tujci

Drama SNG Maribor

Stara dvorana SNG Maribor, 15. 2. 2019 ob 20.00

Komično dramo o razkrivanju skrivnosti, ujetih v mobilne telefone, po motivih istoimenskega izjemno uspešnega italijanskega filma iz leta 2016 je zasnovala in zrežirala perspektivna mlada hrvaška režiserka Tamara Damjanović.

Štirje dolgoletni prijatelji in njihove najdražje – z izjemo Filipa, katerega prijateljica je doma obležala z vročino – se družijo na terasi in opazujejo lunin mrk. Večer mineva v čaru duhovitih zbadljivk, simpatičnih šal in aktualnih pogovorov o družinskih in intimnih zadevah. Ko tema pogovora nanese na informacije, ki jih skrivajo naši nepogrešljivi mobilni telefoni, se zbrana družčina junaško odloči, da ni skrivnosti, ki bi jih tajili pred prijateljskim omizjem. Nedolžna igra, da bo vsak od njih vhodne klice, SMS-e in MMS-e v tem večeru delil s prijatelji, sproži sprva zabavne reakcije, a lahkotnost igre se začne postopoma izgubljati. Skrivnosti spreminjajo slike o zakoncih, partnerjih, ljubicah in prijateljih. Ta večer prav vsak od njih razkrije temno plat, ki jo sicer uspešno skriva. A poti nazaj več ni in nihče ne ve, kam bo nedolžna igra usmerila svoj tok.

Predstava se od začetnega humornega nastavka razvije v grenko socialno dramo o prikrivanju in laži v zasebnem življenju. Na začetku je dogajanje kar komično, potem postaja strašljivo, tesnobno, nalagajo se nerešljive brezizhodne plasti, razpoloženje pada v tragedijo odnosov.

Osrednji motiv so prenosni telefoni. Vpeljani so pristno: slišimo sogovornika na drugi strani, v tem je poanta. Telefon je vpeljan kot eksistencialni motiv: brez njega ne obstajaš, je galerija, beležka, seznam kontaktov, zagotavlja dostopnost v vsakem trenutku, v vsaki sekundi lahko pokličeš kogarkoli, je pogoj povezanosti. Živi stik postaja manj pomemben – s telefonom nisi samo tukaj in zdaj, vpet si hkrati v širši prostor.

Zakaj sploh igra s telefoni? Fantje si menda vse povedo, ne delijo pa z ženskami, mislijo slednje. Informacija o počitnicah v Toskani je fin preizkus zanesljivosti, kako znamo ohranяти skrivnosti. Ne znamo, kako torej biti iskren! Ironija: kdo edini ne ve? Eva, ki bo te počitnice najbrž plačala. (Ona pred tem predlaga igro ...)

Nastopi tudi trenutek za selfi (sebek). Ovekovečili bodo popoln videz nocojšnjega dogodka (zabava ob luninem mrku) za javnost – socialna omrežja kažejo podobo, kot jo človek želi. Nihče nikoli ne izve, kaj stoji za videzom ... Lažni videz tudi preko vdora tehnologije (zaradi katere virtualnost prevzema prostor realnosti) v zasebno življenje dosledno nadomešča resnico.

Uvodno dogajanje (zasnova) je sproščeno in tekoče. Zdi se nam, da se osebe lepo razumejo brez telefonov. Ali moramo o bližnjih res vse vedeti? Mislimo, da je bolje, če ne. A so kasneje razkrite informacije ključne za npr. partnerske odnose, prav bi jih bilo prej deliti znotraj parov/družin. (Ali pa česa sploh ne početi!) A zunaj tega prostora: kaj koga briga tuje oprsje, nezakonski otrok, mlada punca, spolna usmerjenost ... Predvsem na slednje se nam zdi reakcija nesprijemljiva, ogabna. Precej čudna (zaskrbljujoča?) se v tem primeru zdi začetna površna nevednost prijateljev.

Osebe so vrstniki različnih poklicev, statusov in interesov, le Blanka je mlajša.

Začetni sedežni red je tudi zanimiv: vsi sedijo po parih (skupaj), le Adam in Eva narazen. Kar zmedo povzročita s tem, nekaj časa je trajalo, da smo pare 'pošlihtali'. To je odlična zasnova.

Blanka in Filip sta si blizu, kot da nekako ne sodita v skupino. Ker sta na obrobju?

Eva je razvjen otrok (izvemo preko odnosa do 'očka'). Evino nezadovoljstvo razkrije telefonski pogovor o estetski operaciji, posledično sama razkrije še resnico o možu, ki je načel njen ugled, posredno izraža svojo materialistično nezmernost. Posledica razvjenosti? Adam je po njenih besedah klovn, slab kirurg, poguben za družino. Bolestno je navezana na hčer, ki pa ima boljši odnos z očetom. Eva ponavlja očetovo napako? Ironična sta tudi njuna poklica: Adam kot lepotni kirurg skrbi za videz, ona za psiho, skupaj bi morala simbolno zagotavljati skladnost notranjosti in zunanosti → pa še lastne situacije ne zmoreta urediti.

Filip, športni pedagog, je gej, 'orhidejica' na začetku, potem bolj odločen.

Blanko nagovarja bivši fant – najprej ji piše, nato ga sama pokliče. Ali je Blanka v odnosu z Danielom žrtev nasilja? Ni prav jasno, na kaj se Blanka spozna, postreže s številnimi nasveti o zdravem življenju.

Daniel, trenutno lastnik taksi službe, sicer pa pogosto menjava posel, je do kraja dvoličen, tudi v odorskem prostoru se pomika po robu, govori z razdalje, iz kota, reagira nasilno, tudi spričo Blanke se ne more upreti Evinim čarom.

Marta in Aleksander sta do kraja odtujena. Martin problem je pomanjkanje ljubezni. V pijanosti se do konca poniža (je pa genialno zaigrano to stanje!). Kaj pravzaprav hoče od moža? Tega ne more nikomur zaupati, ker je resnica preveč kočljiva. Sčasoma pa ... Aleksander edini pozna resnico in njegov odnos temelji na njej, zato je ostalim nerazumljiv in se jim Marta smili. A se tako neokusno obeša na moža, da tudi sočutje ni več mogoče.

Niso tipizirani, temveč do kraja individualizirani, zelo kompleksni liki. Ni ene resnice, ni poti v preproste zaključke. Na koncu obsedijo skupaj. Sadizem, mazohizem, obup? Kako se bodo naslednjic srečali?

Tia: »Če se bodo srečali ...«

Eno je laž za štirimi stenami, javna podoba je nekaj popolnoma drugega. V zaključnem prizoru ne delujejo več kot prijatelji. Ali je mednje padlo preveč resnice?

Recimo Filipova izpoved: Marta gre tako daleč v svojih žalitvah Aleksandra, da Filip ne zdrži več in prekine igro zamenjave telefona z njim, odloči se, da bo povedal, da je telefon njegov, da je on sam gej. S tem sicer izpostavi Aleksandra (torej ima Aleksander tisto 'ta mlado'), a je razkritje zanj neizogibno in pogumno soočenje s stereotipno sovražnostjo do prej (napačno dojeta) istospolno usmerjenega Aleksandra.

Telefonsko 'razkritje' je pri večini sprožilec globlje, intimne laži. Večinoma moških? Prej govorijo o varanju 'bivšega' prijatelja in ga obsojajo. Aleksander, Daniel, odsotni Marko so v resnici enaki. Adam ne vara soproge, ja pa hazarder, skozi oči Eve uničevalec družine. So moški nosilci nasilja v družbi?

Kostumi so realistični, izražajo status, naravo, značaj. Filip deluje mlajši. Blanka pa je mlajša, v rožasti oblekici in z razpuščenimi lasmi čista, iskrena, z njo se da fino manipulirati, kar je primerna osnova za Danielovo bolno posesivnost. Eva recimo nosi hlače (tudi simbolno) in živi na visoki nogi (nosi visoke pete). Martina obleka se kar naprej razpira – kot se izpostavljajo njene esencialne potrebe.

Scenografija opredeljuje razkošno teraso z opremo iz palet. Trendovsko stališče ponovne uporabe? Blanka stoječ na robu poleg svojega notranjega stanja lepo definira umeščenost dogajalnega prostora v širši okvir – sklanja se daleč v globino, do stopnje nevarnosti (enkrat zaskrbljen priskoči Filip). V ozadju je projekcija ogromne lune, mrk se bliža, vzporedno tudi 'mrk' odnosov, pogloblja se razklanost. Na nebu 'visijo' tudi zvezde. Blanka pogosto strmi tja.

Gugalnica, se nam zdi, ponazarja nedolžnost, varnost, čistost (čas otroštva). Nihanje v resnico? Zagon? Podobno, kot zatočišče, razumemo tudi vrečo spredaj levo.

Bar na dnu odra desno je intimnejši prostor za umik.

Najbolj vznemirja naklon tal. Najbrž odločitev izhaja iz potrebe po zagotavljanju vidnosti vsega dramskega dejanja. Zgolj funkcionalnost? Nič ni skrito – ne očesu gledalca ne očesu likov. Dvignjen zadnji rob ustvarja poudarjen občutek globine. Blanka tudi zadaj stoji na robu. Hkrati pa poševna pohodna površina načenja stabilnost premikanja, ruši oprijemljive koordinate (kot na plovilu recimo), vse nekam drsi, polzi, uhaja izpod nadzora.

Glasba predstavlja razpoloženski okvir in ustvarja realno dimenzijo – na zabavah se posluša, nanjo se tudi pleše. Blanka pleše zasanjano in hrepeneče, ko priskoči Filip, vzpostavi varno ozemljitev, zatočišče. Eva pleše zapeljivo – zapelje Daniela. Marta se pijano opoteka.

Tudi pejoje – na začetku in na koncu isti komad. Izhod iz neprijetne situacije? Vrnitev na staro?

Najgloblje pretrese obrambni mehanizem olupševanja lastne skrivnosti (in krivde) na račun povečevanja krivde drugega, ki se kaže kot nekakšen sadizem. Povezujejo samo še otroci, npr. Aleksandrov prevzem krivde za nesrečo s smrtnim izidom zaradi otrok, ostajanje skupaj zaradi ugleda in spopad preko hčere (Adam in Eva), Blankine sanje o hiški, polni otrok, Filipova brezposelnost – treba ga je oddaljiti od otrok. Po ironiji izstopa Danielov problem z otrokom (ljubica zanosi).

Sara: »Ves čas sem razmišljala, da nočem pristati v takem zakonu in živeti v laži – ne s partnerjem, ne z družino, tudi širše ne. Tega si ne želim. Ne želim toliko skrivati.«

Janja: »Kakšno vrednost ima telefon ... tako majhen je, pa ima toliko vsebin, ki ti uničujejo življenje. In prijatelji? Eno kažejo navzven, ko se življenje zapleta, pa se zlahka zarotijo proti tebi.«

Davorin: »Kako samo tehnologija vpliva na naše življenje ... Vsak dan smo na teh j... telefonih.«

Tia: »Saj telefon si ne izmisli sam! Ti vstaviš vsebino.«

Zapicali: Davorin, Janja, Sara in Tia

Problemski pristop: Julija

Uredila: Mojca Redjko